

MERÉNYI KÁLMÁN

Társadalmi beilleszkedési zavarok napjainkban Magyarországon

A rendszerváltozás után Magyarország mély gazdasági, társadalmi, erkölcsi krízisbe jutott, egyebek mellett a korrupció egyre gyorsuló ütemben és mélységekben roncsolta a társadalom egészséges szövetét. Demográfiai válságba is kerültünk, mind kevesebb az élve születés, a népesség elöregszik, a várható élettartam erőteljesen csökken.

A házasság válsága, a családi kapcsolatok lazulása, illetve nagyszámú felbomlása, a párkapcsolatok egyes esetekben deviáns kialakítása szintén a társadalom fejlődését gátolja.

Ezek a jelenségek az utóbbi évek során különösen kiéleződtek, általánossá váltak és eszkalálódtak. A felgyorsult társadalmi, gazdasági változások módosították a család eltérő funkciójának jelentőségét és súlyát, olyan kívánalmakat, elvárásokat hoztak felszínre, amelyek a családtagoktól állandó dinamikus, együttes fejlődést követelnek. Ez olyan igény, amelyeknek a családtagok – főleg a házastársak, élettársak, együtt élők – jelentős része nem tud eleget tenni és amelyek következtében a konfliktusok száma gyarapodott, a válások száma nagymértékben emelkedett. Hazánkban 2010. évben a házasságkötések száma 35.520, a válásoké 23.800 volt, ezer lakosra számítva 2,4. A megkötött és megszűnt házasságok közti különbség 11.720. Az összes házasságok közül csaknem a felénél nem volt gyermek (40.6%).¹

A társadalom életével foglalkozó kutatók egybehangzó véleménye szerint, az ún. „társadalmi beilleszkedési zavaroknak” az alábbi megjelenési formái ismeretesek:

- 1) A szomatikus és mentális állapot,
- 2) A mikro- és makro környezet negatív hatása,
- 3) A munkanélküliség, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet, illetve a szegregáció,
- 4) Az ún. „hallucinogén” anyagok, kiemelkedően az alkohol rendszeres fogyasztása,
- 5) A bűnözés.

¹ A Központi Statisztikai Hivatal adatai.

1. A szomatikus és mentális állapot

Hazánk lakossága 2010. évben 10.014.324 fő - 4.756.900 férfi, és 5.257.424 nő volt. (Ez a szám 2011.-ben 1.8%-al csökkent). Az élve születések száma 90.350, ezer lakosra 9,0%, a halálozások száma 130.450, ezer lakosra 13,0% jutott, a természetes fogyás 4,0% volt. A születéskor várható átlagos élettartam a férfiaknál 70,1%, a nőknél 77,9 év.²

Az adatokból is megállapítható a népesség mind testi, mind lelki állapotának tragikusan alacsony volta. A *szomatikus* betegségek (mozgáskorlátozottság) döntően szerzett elváltozások, amelyekben meghatározó tényezők a nem megfelelő higiéniai és környezeti viszonyok, az alultápláltság és a kialakulóban lévő mutációk hanyag kezelése. A *mentális* kórismérvek leggyakoribb formái a szorongás, a depresszió, a neurózis, a skizofrénia. Freud megállapítása szerint „a neurózis a bensőben megérlelt bűnözés, a bűnözés pedig a külvilágban megjelenő neurózis.”³

Ismeretes, hogy 2010. évben Magyarországon 2461 fő választotta a szomatikus vagy mentális problémáinak ún. megoldására az *öngyilkosságot*. Az 1980-as évek közepéig Magyarország világelső volt az öngyilkosság gyakoriságában, utána csökkenés következett be, azonban a javuló tendenciának 2007 óta vége lett, és 2008 óta Európában már csak Litvánia áll előttünk, a százezer lakosra jutó öngyilkosságok arányában, világviszonylatban pedig hazánk e tekintetben a kétes értékű ötödik helyet foglalja el.⁴

2. A mikro- és makro környezet negatív hatása⁵

A mikrokörnyezet

a) A *mikrokörnyezet* legelső és legdöntőbb hatású faktora a *család*, az együttélés alapvető formája, a társadalom egyik alapintézménye. Olyan emberi közösség, amelynek - egyebek mellett - erkölcsi, jogi kötelezettsége, hogy elősegítse az új generáció felnevelését és szocializálódását. A csonka családok, a magas gyereklétszám, a szülők alacsony iskolai végzettsége, a rossz lakáskörülmények, a családon belüli viszályok, az alkoholizmus, a bűnözés, a gyermekek nevelésének elhanyagolása, azok bántalmazása negatív hatást váltanak ki.⁶

b) Az *iskola* az individuumra és a társadalmi környezetre vonatkozó ismeretek elsajátításának, a személyiség formálásának intézményesített formája. A kettős nevelés, valamint a követelmény és a példamutatás kettőssége, továbbá a durva fegyelmelés, illetve megszegyenítés egyértelműen káros hatásúak.

c) A *rossz baráti társaság* nagyon jelentős környezeti faktor. A felügyelet nélküli elfajult szórakozás, a deviáns szubkultúra kialakulása, főleg a különböző látványos „show” műsorok és egy-egy kedvenc labdarugó csapat köré szerveződött galerik, csövezők, punkok, szkinhedek hatásai.

² A Központi Statisztikai Hivatal adatai.

³ FREUD, SIGMUND: *Pszichoanalízis*. Budapest, 1977.

⁴ A Központi Statisztikai Hivatal adatai. E témához lásd DURKHEIM, ÉMILE: *Az öngyilkosság*. Budapest, 1967.

⁵ E témához: ANDORKA et al.: *Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon*. Budapest, 1986.

⁶ V.ö.: CSEH-SZOMBATHY LÁSZLÓ: *A házastársi konfliktusok szociológiája*. Budapest, 1985.

d) A *munkahely*, főleg az első munkahely determináló hatása, a hasznos, az alkotó tevékenység ignorálása, a deviáns parazita magatartás.

e) A „*mass média*” a tv, a videó, a rádió, az írott sajtó és egyéb tömegtájékoztatási eszközök. Ezek szinte az iskolával azonos mértékben járulhatnak az emberek tudásának növeléséhez, a társadalmi viszonyok törvényszerűségeinek megismeréséhez, az emberek személyiségének a formálásához. A jó és hiteles tömegtájékoztatás a társadalmi fejlődés meggyorsításának eszköze. A tömegtájékoztatás bizonyos körülmények között társadalmi hitet adhat az embereknek, de azt le is rombolhatja, s ezáltal káoszt, dezorganizáltságot is teremthet.

A makrokörnyezet

a) *A termelési viszonyok szervezetsége, a termelékenység alakulása.*

b) *Az elosztási rend.* Egy ország életszínvonalára, életminőségére az elosztás igazságos vagy igazságtalan volta meghatározó. Az elosztás minősége jelentős mértékben függ a tulajdon-viszonyoktól. A magántulajdonra épülő szabad verseny a gazdaság legszélesebb ágazataiban szükségképpen lényeges jövedelmi különbségeket generál. Tény, hogy a kirívó jövedelmi különbségek, még ha jogossága nem is vitatható, irritálják a szűkös, nehéz körülmények között élő társadalmi rétegeket.

c) *Az alapvető léfeltételek biztosítása.* A tanulás, a továbbképzés, a kulturális szükségletek kielégítése során meglévő esélyegyenlőtlenség.

d) *A munkanélküliség.*

e) *Az urbanizáció, az ingázás a migráció.*

f) *Az alkoholizmus és a kábítószer-fogyasztás.*

g) *Az anómia.* A társadalom tudati szférájában mutatkozó jelenség a jogok és kötelezettségek közötti egyenértékűség megbomlása. A helyes célok eléréséhez vezető eszközök nem egyformán állnak rendelkezésre.

3. A munkanélküliség, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet, illetve a szegregáció

a) *A munkanélküliség*

Magyarországon a munkanélküliségi ráta a rendszerváltozás évétől folyamatosan emelkedik. (Az adatok a 15-74 éves népességre vonatkoznak.) A legutóbbi közlés szerint, 2010. november és 2011. január között az arány 11,2% volt. (Főleg az 50. év feletti nők, és az 55 évet betöltött férfiak hiányoztak a munkából.) A munkanélküliek 43,3%-a egy éve, vagy annál régebben keresett állást. A munkanélküliség átlagos időtartama 16,4 hónap volt, 2,4 hónappal rövidebb az egy évvel korábbinál.

A nyilvántartott álláskeresők száma 2010. évben 309.401 fő férfi és 281.877 fő nő, összesen 591.278 fő volt, ebből 53.203 fő pályakezdő. A KSH napokban közzétett, legfrissebb adatai szerint, az elmúlt három hónapban, a 15-74 éves foglalkoztatottak száma

3.743.000 fő volt, a munkanélküliek száma – az egy évvel korábbihoz képest – 1.8%-al, 487 ezer főre nőtt, a ráta 11.5%.⁷

b) *Hátrányos helyzetben* azok a személyek, illetve családok vannak, amelyeknek életlehetőségei vagy életfeltételei az átlagosnál kedvezőtlenebbek. Halmozottan hátrányos helyzet akkor következik be, ha az előbbi faktorok hatása együttesen van jelen, és társadalmi egyenlőtlenséget hoz létre. A társadalmi egyenlőtlenség felszámolása, kiküszöbölése az állam elsődleges feladatai közé tartozik, amelyeknek döntően a társadalmi rend legitimálásának a funkcióját kell ellátnia.⁸

c) *A szegregáció* hazánkban a magyar lakosság és az ún. etnikumok, döntően a cigány populáció közötti válaszvonal mellett jelenik meg. A társadalomtudományok művelői között általában elfogadott meghatározás szerint *cigány* a cigány anyanyelvű, aki cigánynak vallja magát, aki cigány életmódot folytat, és akit környezete is cigánynak tart.

A bűnügyi statisztika legutoljára az 1989-es évben vette számba külön a cigány származásúak bűnelkövetőit. Magyarországon – a becslült adatok alapján napjainkban az összlakosság 8–10%-a minősül, a fenti kritériumok szerint cigánynak. Nem mutatható ki viszont kauzális összefüggés a cigány származás és a bűnözés között.⁹

A cigány származású állampolgárok felülreprezentáltak a társadalom legszegényebb és leggyengébb érdekérvényesítési képességű rétegében, az iskolázottság, a munkanélküliség, az elmaradottság ezt az etnikumot nagy számban és arányban érinti. Ezek a tényezők a deviáns magatartások súlyos és gyakran előforduló rizikófaktorai. Nem valamely sajátos etnikai jellemző, amely a cigányság deviáns hajlandóságát determinálja. Több generáción keresztül fennálló társadalmi-gazdasági okokra, rögzült viselkedési formákra és tradíciókra, hagyományokra, valamint az előítéletekre vezethető vissza a többségi társadalomnak a szegregáció felé mutató kívánalma, elvárása, kvázi követelése.¹⁰

4. Az ún. „hallucinogén” anyagok, kiemelkedően az alkohol rendszeres fogyasztása

a) *A bódult állapotot előidéző anyagok*

Az 1970-es évek végétől a kriminálpolitika meghatározói és irányítói tévesen prognosztizálták, hogy a kábítószer területén hazánk csupán tranzit szerepet tölt be. Azonban a témával foglalkozó orvosok, pszichiáterek, kriminológusok és szociológusok már akkor felhívták a döntéshozók figyelmét arra, hogy a kábítószer kereskedelem itthon is hamarosan tért hódít, és a fogyasztók száma is jelentősen megemelkedik. Mindez azonban

⁷ Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat portálja
http://www.afsz.hu/enginc.aspx?page=full_AFSZ_KOZOS_Foglalkoztatasi_Hivatal

⁸ Vö.: TAUBER ISTVÁN: *A hátrányos társadalmi helyzet és a bűnözés összefüggései, különös tekintettel egyes kisebbségi csoportokra*. Budapest, 1986., HUSZÁR ISTVÁN: *A hátrányos helyzetűek Magyarországon*. Társadalmi Szemle 1981. június, BÖHM ANTAL: *A többoldalúan hátrányos helyzetű magyarokról*. Társadalmi Szemle 1981. június, BOKOR ÁGNES: *A modern szegénység: a depriváció*. Valóság. 1985/9, GÖNCZÖL KATALIN: *Bűnös szegények*. Budapest, 1991.

⁹ Amennyiben megmérjük a hátrányos helyzetben lévő „magyar” és cigány etnikum bűnelkövetési rátáját, nincs számottevő eltérés.

¹⁰ A legújabb 2011. évi, nem hivatalos felmérés szerint, a cigány népesség aránya 7,0–7,6% között van. Az ún. „termelékenység” a cigány lakosság körében 2,5–3,0, a magyaroknál alig éri el a 1,2 főt.

hatás nélkül maradt, a szükséges preventív intézkedések megtételét az arra hivatottak elmulasztották.

Magyarországon a bódult állapotot legelőször az ún. „szipuzás” idézte elő, amely a különféle ragasztó és egyéb hasonló hatást keltő anyagok műanyagzacskóban történő használata során valósult meg.

A kábítószer fogyasztók tényleges számát, csak az elvonó kezelésen megjelentek arányából, tetszőlegesen mérhetjük. Mindenekelőtt- a fogyasztott anyagok típusát tekintve- divergálni kell az ópium, a kokain, a kannabisz, a hallucinogén, az amfetamin, a nyugtató típusú, a politaximániás, az inhalánsok és az egyéb kábítószeresek között.

Fentiek szerint 2009. évben elvonó kezelésen országosan összesen 13.140 fő jelent meg. Ebből 24.7% naponta, 9% hetente, 14,9% alkalmoszerűen fogyasztott, 514%-ról nincs adat.

A nem és korcsoportok száma az alábbiak szerint alakult 2009.évben: *férfiak* összesen 7996 fő, ebből 15 év alatti 163, 15-19 éves 921, 20-24 év közötti 1.807, 25-29 közötti 1.683, 30-34 év közötti 1.320, 35-39 év közötti 742, 40 év felett 1.353 fő volt. A fiatalok és az ún. fiatal felnőttek részvétele meghaladja az egyharmad részt, 36.1%.

A nőknél a fiatalok és a fiatal felnőttek részvétele 23,5%. A napjainkban közzétett adatok szerint az elmúlt évtizedben a kábítószer-fogyasztással közvetlenül összefüggő halálozások száma hazánkban nem növekedett. A halálesetek száma a 14-64 évesek körében 3,9 elhalálozás /millió fő. Így Magyarország a legalacsonyabb érintettségű országok közé tartozik, ugyanis ez a mutató az EU teljes lakosságára számítva a hazainak több mint az ötszöröse.¹¹

b) Az alkoholizmus

Hazánkban az alkoholisták arányát a szakemberek mintegy félmillióra becsülik, azonban csak alig 4%-a részesül gyógykezelésben. Az alkoholt fogyasztóknak viszont több mint 10,0%-a válik alkoholistává annak ellenére, hogy az alkoholnak az egészségre, egzisztenciára és a társadalmi, családi életre gyakorolt súlyos következményei közismertek.

A „kriminális” tudományok az alkoholizmus két fő esetét különböztetik meg: a heveny részegséget és az idült alkoholizmust. (Az utóbbi az orvostudományok vizsgálódási és gyógyítói körébe tartozik.) A heveny részegség két formája ismeretes, úgymint a típusos, valamint az atípusos, vagyis a patológiás részegség. A patológiás részegség előfordulása igen ritka, ezért csupán a típusos részegségnek témánkat illető megjelenésével foglalkozunk.

Hazánkban 2009 évben az alkoholisták becsült száma 559.000 volt, ebből 420.000 fő férfi és 139.000 fő nő. Ugyanebben az évben az alkoholos májbetegségben meghaltak összlétszáma 3.885 fő 2.918 fő férfi, és 967 fő nő volt.¹²

Az addiktológiai gondozókban nyilvántartott alkoholisták száma és aránya, szintén 2009. évben a következő volt: fiatalok és fiatal felnőtt férfi- százezer azonos korú lakosra- 14,1, nőknél az arány 37,8.

A büntetőjog az alkohol és a bűncselekmény kapcsolatát, mint a közvetlen és közvetett összefüggést különbözteti meg.(Erről részletesen az 5. pontban.) Az alkoholizmus destruktív magatartáshoz vezethet. A mértéktelen fogyasztás miatt megszakadhatnak a családi és társadalmi kapcsolatok, gyakoribbá válhatnak a válások. A munkahelytől való

¹¹ A Nemzeti Kábítószer Adatgyűjtő és Kapcsolattartó Központ adatai. Letölthető: <http://www.drogfokuszpont.hu>

¹² *Tájékoztató a bűnözésről 2010. év.* A BM és a LÜ közös kiadványa. 10. p.

gyakori távolmaradás, illetve az alkoholtól befolyásolt állapotban lévő megjelenés munkanélküliséghez vezethet. Az alkoholisták többségükben képtelenek kontrollálni viselkedésüket, agresszív válhatnak, ittasan vesznek részt a közlekedésben és nemritkán bántalmazzák családtagjaikat.

5. A bűnözés

A kriminológia tudománya megkülönbözteti a *bűncselekményt*, mint egyedi individuális jelenséget, és a *bűnözést* mint társadalmi tömegjelenséget. A bűnözés azonban nem csupán a bűncselekmények halmazával egyenlő, hanem beletartozik az elkövető, valamint a sértett, illetve az áldozat is.

a) *Az összébűnözés terjedelme és dinamikája*¹³

Magyarországon 2010. évben 447.186 bűncselekmény vált ismertté, az 1991. évihez képest ez 101,5%-ot jelent, 100.000 lakosra 4.465,5 jutott. Az előzőekben ismertetett cselekményt 129.945 fő valósította meg, 100.000 lakosra a ráta 1.297,6 fő, 94,3%. Kiegészítően az 1998-2001. közötti évek „teljesítettek,” így pl.1998-ban 600.621 bűncselekményt regisztráltak, az elkövetők száma – szintén 1998. évben – csaknem elérte a 150.000-t.(147.689).

b) *A vagyon elleni bűncselekmények terjedelme és dinamikája*

A vagyon elleni támadások száma szintén az 1998. évben volt a legmagasabb, 457.188, az 1991. évihez képest 128,2%. Az elmúlt évben bizonyos csökkenés következett be, 273.613 elkövetett cselekmény vált ismertté, amelyből a lopások száma 187.097, (68,4%), a betöréses lopásoké 44.250 (23,7%). Az okozott kár összege az 1991.évhez képest 664,05%-kal emelkedett. A növekedést – egyebek mellett - természetesen az infláció alakulása is befolyásolta.

c) *Az élet-és testi épség elleni bűncselekmények terjedelme és dinamikája*

Az összébűnözésen belül a 2010. évben személyek ellen 27.897 bűncselekményt követtek el, amelynek több mint a felét (57,3%) élet, testi épség ellen. Ezen belül a szándékos és az erős felindulásban elkövetett befejezett emberölések száma 133 eset volt, az 1991. évihez viszonyítva 43,3%, 100.000 lakosra 1,3 jutott .A szándékos súlyos testi sértések esetében a bejezett cselekmények száma 7.832, az 1991. évhez viszonyítva 113,2%, 100.000 lakosra vetítve 78,2%.

d) *A közlekedési bűncselekmények terjedelme és dinamikája*

A közlekedés biztonsága ellen 16.447 bűncselekmény valósult meg, az 1991-hez viszonyítva ez 54,9%. A közúti közlekedési cselekmények száma 14.981 (91,0%), ebből halálos eredményű 346 (0,02%), súlyos testi sértést okozó 2.778 (18,5%). Ittas járművezetések száma 9.710, bódult járművezetés 149 volt.

e) *A nemi erkölcs elleni bűncselekmények terjedelme és dinamikája*

Az összébűnözésen belül a nemi erkölcs ellen 1.172 eset vált ismertté (0,002%), ebből erőszakos közösülés 246, szemérem elleni erőszak 340 és megrontás 178 esetben. Az előfordulások közül az 1993-as év a legkirívóbb, csaknem 3.000 esettel. Ez az 1991. évi

¹³ A fejezetben szereplő adatok forrása: *Tájékoztató a bűnözésről 2010. év.* A BM és a LÜ közös kiadványa.

viszonyítási alaphoz képest 186.5%-t jelent. Megjegyzendő, hogy az ún. korrupciós bűncselekmények mellett, - érthető okokból- ezeknél az eseteknél a legmagasabb a látencia.

f) *A korrupciós bűncselekmények terjedelme és dinamikája*

Az elmúlt húsz évben ebben a csoportban a legmagasabb a növekedés, mind számban, mind arányában, annak ellenére, hogy minden résztvevő büntetendő. Az elmúlt évben 481 korrupciós bűncselekmény vált ismertté, 1991-hez képest 139.8%. A megoszlás: hivatali vesztegetés 147 (30.5%), befolyással üzérkedés 106 (22.1%). A közélet tisztasága ellen 696 eset jutott a hatóságok tudomására, ez tíz év alatt 34.45%-os növekedést jelent.

6. A bűnözés struktúrája¹⁴

A bűncselekmények megoszlása minősülés, bűnösség, és stádiumok szerint

Az ismertté vált összes bűncselekmény közül 159.514 (35,7%) volt a büntett, és 287.672 (64,3%) vétség. Szándékosan követték el a bűncselekmények több mint 98,9%-át, gondatlanul csupán 1.1%-át. A befejezett bűncselekmények aránya szintén igen magas (94,3%), megkísérelték 4,5%-ban és előkészületben 1,3% maradt. A büntettek vétségei aránya az elmúlt öt évben lényegesen nem változott, úgyszintén a bűnösségi alakzatok, valamint a stádiumok között is az eltérés minimális, szinte elhanyagolható.

Az elkövetők száma és nemek szerinti megoszlása

Az összes ismertté vált bűncselekményt 2010. évben 122.529 fő követte el. Ebből a férfiak részvétele a meghatározó 101.362 (82,7%), a női elkövetők száma és aránya nem éri el az egyharmad részt (21.164 fő, 17,3%). A férfiak részvétele hosszútávon is bizonyos állandóságot mutat, minden évben meghaladta a 80%-ot, legmagasabb értéket az 1991–95-ös évek képviselnek, 89,5–89,9%-ig terjedtek. (A 89,9%-os részvételt két évben is elérte a mutató). A nők kvótája ellentétes tendenciát mutat. Amíg a rendszerváltozás első öt évében alig haladta meg az egytized részt (10,1–10,5%), 2004.évtől igen rohamos és folyamatos emelkedés tapasztalható (15,0–17,3%)! Nem feladatunk az okok mélyreható feltárása és elemzése, úgy gondoljuk azonban, hogy különböző, a társadalomban és a gazdaságban meglévő negatív tényezők együttes hatása meghatározó jelentőségű.

A fiatalok bűnelkövetők részvétele

Az elmúlt évben 11.248 fő fiatalok követték el a bűncselekményt (9,2%), ebből 81,9% férfi, 18,1% nő. A fiatalok népesség arányában 2,4%, 100.000 fiatalok lakosra 2440,7 fő jutott. Az egyes kiemelt regisztrált bűncselekményeket tekintve, legnagyobb arányban (59,0%) a vagyon ellen követték el támadásokat, második helyen, csaknem

¹⁴ E témához lásd: *Tájékoztató a bűnözésről 2010. év.* A BM és a LÜ közös kiadványa.

azonos arányban a közrend elleni, valamint az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények találhatóak (23,0 és 22,7%). A bűncselekmény elkövetésekor alkohol hatása alatt állt 52,3%, kábítószer fogyasztott 41,6%.

A gyermekkorú elkövetők száma és megoszlása

A gyermekkorú elkövetők száma az elmúlt öt évben jelentősen csökkent. Amíg 2006. évben 3.565, addig 2010-ben 2.607 fő elkövetőt regisztráltak. (A „mínusz” 958 elkövető számbavétele igen pozitívnak tekinthető, ezen örvendetes folyamat mélyebb vizsgálata, az okok és összefüggések elemzése e tanulmánynak nem vállalt feladata.) A gyermekkorúak döntően, több mint kétharmad részben (66,2%) vagyon elleni bűncselekményeket követtek el, ezen belül is a lopás végrehajtása a meghatározó, meghaladja e bűncselekményi csoport 40,4%-át. Második helyen az erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények megvalósítása található 26,5%-al.

Felnőtt, fiatal felnőtt és fiatalkorúval együtt 6.357 gyermekkorú vett részt bűncselekmény elkövetésében. [Az elkövetői minőség (tettes, társtettes, közvetett tettes, illetve felbujtó, bűnsegéd) divergálására nem találtunk adatot.] Úgy véljük, hogy egyes népcsoportoknál, regionális területeken, illetve bűncselekményi kategóriáknál, a büntethetőség alsó korhatárára tekintettel, valamennyi elkövetési minőség előfordulhatott. A gyermekkorú meghaladó társakkal együtt elkövetett bűncselekmények közül itt is a vagyon elleni támadások a meghatározók, elérik a kétharmad részt (66,2%). Ezen elkövetési formánál is második helyet az erőszakos és garázda jellegű cselekmények elkövetése foglalja el, elérve a 26,5%-ot.

Az elkövetők előélete

Az összes elkövetők közül korábban már jogerősen elítéltek 34,107 főt (27,8%), összes visszaeső 13,306 fő (10,8%), ebből különös visszaeső 4.123 (3,0%), többszörös visszaeső 4.430 (3,3%) fő volt.

7. A sértettek és az áldozatok

Évtizedek óta súlyos és nehezen orvosolható adóssága a magyar kriminálpolitikának és a „kriminális” jogalkotásnak a sértettek és áldozatok jogi, és egyéb helyzetének kodifikálása, rendezése. A büntetőjoggal foglalkozó tudományok sem fordítottak kellő figyelmet a bűncselekmények megvalósulásának „szenvető” oldalán lévő személyeknek. Az 1970-es évektől ugyan több tudományos kutató – így Károly Endre, Tóth Tihamér, Ferenczi Zoltán – is számos, színvonalas tanulmányt jelentetett meg a Viktimológia tárgykörében, ezeknek azonban a törvényalkotásra nem volt hatásuk, nem vették figyelembe. A sértettek-áldozatok közrehatásának bűncselekmények létrejöttében nemcsak a konkrét esetek elbírálásánál van jelentősége, hanem megfelelő és hatásos alapot, segítséget nyújthatna a megelőzés, a kriminálprofilaxis eszközeinek kidolgozásában. Törvé-

nyi szinten sem a Btk., sem a Be. nem tartalmaz megfelelő rendelkezéseket az előzőekben vázoltak szabályozására. Így legnagyobb sajnálatunkra a sértettek és az áldozatok számáról és egyéb meghatározó körülményeiről elemzésre alkalmas adatokat nem találtunk.

Összegzés

Az előzőekben bemutatott és elemzett adatok alapján megalapozottan prognosztizálható: a társadalom strukturális problémáinak megoldatlansága, a bűnözői szubkultúra és ezen belül főleg a szervezett bűnözés elötérbe nyomulása, valamint az erkölcsi és érték-válság jelenleg is tartó állapota alapján vélelmezhető, hogy a bűnözés az elkövetkező években is tovább emelkedik. A gyermek-és fiatalkori bűnözés talán egy ideig változó tendenciát mutat, a valóságban azonban szintén egy ideig még növekedik, majd éppen a korstruktúra megváltozása miatt, csökken. Véleményem szerint a bűnözés szerkezete lényegében nem változik. Nagy valószínűséggel viszont elképzelhető, hogy a kriminológiai értelemben vett gazdasági bűncselekmények aránya megnő. Ez utóbbi azért is előre látható, mert kriminológiai értelemben a vagyon elleni és a gazdasági bűnözés egymással együtt járnak, egymást átfedik. Az ilyen megközelítésben felfogott gazdasági bűncselekmények kb. több mint háromnegyed része (80,0%) a vagyon elleni bűncselekmények körébe is tartozik. Közvéleményi kutatások is arra figyelmeztetnek, hogy a lakosság elégedetlensége növekszik a bűnüldözés, valamint az igazságszolgáltatási rendszer iránt.

KÁLMÁN MERÉNYI

DISTURBANCES IN SOCIAL INTEGRATION NOWADAYS
IN HUNGARY

(Summary)

The author attempts to describe and analyse the most pressing challenges of Hungary, as well as gives suggestions for the possible ways out. He introduces the five most conspicuous and most marked forms of social accommodation disorders, analyses them and he projects them to us plastically in a finely chiselled way in their context.

So we are shown the mental and somatic state, the negative effects of micro and macro environment, unemployment, disadvantageous and cumulatively disadvantageous social standing, the systematic consumption of hallucinogen substances, alcohol in the first place, and the gravest: the dynamics and structure of crime.

On the basis of examined and measured data, the author points out that after the regime change Hungary got into a deep economic, social and moral crisis, among other things corruption was eroding the healthy fabric of society at an ever-growing depth and pace. We also dipped into a demographic crisis, the number of live-births is going down, the population is aging, and life-expectancy at birth is dramatically diminishing.

The author – among other things – makes it clear that independent social welfare institutions exist for the solution of the problems of those in a disadvantageous or cumulatively disadvantageous social condition. They offer all possible helpful means and resources to ease existing tensions in society.

After showing and analysing the extent, dynamics and structure of crime he concludes that the growing tendency of crime truly and adequately mirrors the economic and social situation our country is in. He has all grounds to establish that the discontent of the Hungarian population grows with criminal investigation and the total system of jurisdiction.